

KAHEKÜMNES PÜHAPÄEV PÄRAST NELIPÜHA AD 2022

Rm 4:16–25 (1Ms 15:1–6; Mk 2:1–12)

16 [Seepärast siis]¹ on pärijaks saamine usust, et see oleks armust ja töotus jääks kindlaks kogu soole, mitte ainult sellele, kes on Seadusest, vaid ka sellele, kes on Aabrahami usust, kes on meie kõikide isa –

17 nõnda nagu on kirjutatud: «Ma olen su pannud paljude rahvaste isaks!» – Jumala ees, keda ta on uskunud, kes teeb elavaks surnud ja kutsub olematuid nagu olevaid.

18 Aabraham uskus, kui lootus näis lootusetu, et ta saab paljude rahvaste isaks, selle ütluse järgi: «Nõnda peab olema sinu sugu.»

19 Ta ei jäänud usus nõdraks, pannes tähele oma elatanud, ligi saja-aastast ihu ja Saara surnud lapsekoda.

20 Ta ei kahelnud Jumala töötuses uskmatuna, vaid sai vägevaks usus, ülistades Jumalat

21 ja olles täiesti veendunud, et Jumal on vägev ka täitma seda, mida on töotanud.

22 Seepärast see arvestatigi talle õiguseks.

23 Aga et see arvestati talle õiguseks, ei ole kirjutatud üksnes tema pärast,

24 vaid ka meie pärast, kellele see samuti arvestatakse, sest me usume Temasse, kes äratas surnuist üles meie Issanda Jeesuse,

25 kes loovutati meie üleastumiste pärast ja äratati üles meie õigekssaamise pärast.

Sissejuhatus

Apostel Pauluse Kiri roomlastele on kirjutatud² ilmselt aastal 56 (või selle paiku) Kreekas, tõenäoliselt Korintoses, mis oli Pauluse Kreeka-misjoni keskuseks. Tegemist oli apostli kolmanda misjonireisiga, mille käigus ta kogus muuhulgas annetusi Jeruusalemma koguduse tarvis (vt nt Rm 15:25jj). Pauluse plaan oli pärast annetuste kohaletoometamist reisida Hispaaniasse, külastades teel ka Roomat (Rm 15:24.28).

Kiri roomlastele näitab, et kristlus oli selle kirjutamise ajaks juba Rooma jõudnud – millal, selle kohta andmed puuduvad, kuna kõnealune kiri ongi varaseim säilinud tunnistus kristliku koguduse olemasolust Roomas.

¹ EELK Kirikukäsiraamatu Lugemiste raamatus algab lugemine sõnadega: «Pärijaks saamine on...»

² Rooma kirja otseseks kirjapanijaks ei olnud mitte Paulus ise, vaid Tertius, kellele Paulus oma sõnumi dikteeris (Rm 16:22).

Traditsiooniliselt nähakse Rooma kirjas Pauluse õpetuse või kuulutuse kokkuvõtlikku esitlust, end seejuures tuleb märkida, et tegemist ei ole kõikehõlmava ülevaatega, kuna mitmed teistes kirjades käsitletud olulised teemad puuduvad kas täielikult või on antud edasi väga lühidalt. Paulus kirjutab roomlastele nii enda kui oma kirja esmaste adressaatide seisukohalt olulisimast.

Talle endale oli tähtis tutvustada Rooma kristlastele iseennast ja oma õpetust ning valmistada ette pinnast edasisele kuulutustööle. Paulus isegi otsekui vabandab Rooma kristlaste ees, ja seda kahel põhjusel: esiteks seetõttu, et ta ei ole juba varem nende juurde jõudnud, ei isiklikult ega kirjasõna kaudu (Rm 1:9–15), teiseks aga seetõttu, et neile kirjutamine ja plaanitav nende juurde tulemine näib olevat vastuolus tema põhimõttega «mitte kuulutada evangeeliumi seal, kus Kristust juba on nimetatud», et mitte ehitada «teiste poolt pandud alusele» (Rm 15:20).

Paulus ei taha näida pealetükkivana, pigem kutsub ta üles üksteise vastastikusele uss kinnitamisele: «Ma ju igatsen teid näha, et ma võiksin teile jagada mõnda vaimulikku andi teie kinnituseks, see aga tähendab: teie keskel leida üheskoos julgustust mõlemapoolse usu, teie ja minu oma varal.» (Rm 1:11j)

Kiri näitab, et apostlile olid teada ka Rooma koguduse probleemid, võib-olla isegi teatav lõhestatus, tõenäoliselt juutidest ja endistest paganatest kristlaste vahel. Seepärast näitab ta juba kirja alguses, et Jumala ees ei ole süüdi mitte ainult paganad, vaid ka juudid – isegi rohkem kui esimesed, kuna neile on antud Seadus ja nad on õppinud tundma Jumala tahtmist, ent siiski selle vastu eksinud. Vastukaaluks kutsub Paulus endistest paganatest kristlasi arvestama juutidega, kellele võib saada komistuskiviks endiste paganate suhteline vabameelsus mõningate kommete või kvaasireligioosete tavade puhul (vt Rm 14 arutelu söömise üle).

Kirja keskosa moodustavad kolm peatükki (Rm 9–11) käsitlevad põhjalikult Iisraeli ja kristliku koguduse vahekorda, kusjuures siin tuleb teravalt esile valu, millega Paulus vaatab oma rahvus- ja endiste usukaaslaste peale: «Ma räägin tõtt Kristuses, ma ei valeta, minu kaastunnistaja on mu südametunnistus Pühas Vaimus, et mul on suur kurbus ja südamel lakkamatu valu, sest ma sooviksin pigem ise olla neetud ja Kristusest lahutatud oma vendade heaks, kes on mu veresugulased, kes on iisraellased, kelle päralt on lapseõigus ja kirkus ja lepingud ja seadustik ja jumalateenistus ja töötused, kelle päralt on esiisad ja kelle seast Kristus on ihu poolest.» (Rm 9:1–5)

Pauluse vastus küsimusele, miks Iisrael on Kristuse tagasi lükanud ja kas Jumal on seepärast oma rahva hüljanud, on, et selle kõige tõelist põhjust teab üksnes Jumal, kelle nõuandjaks inimene ei peaks kippuma, ent selleski on varjul rõõmusõnum, kuna see annab paganaile võimaluse kuulda evangeeliumi ja saada päästetud, ning küllap Jumal kord pöörab taas ka Iisraeli südamet ja saatuse.

Rooma kirja ülesehitus on üldjoontes järgmine:

- 1:1–17 sissejuhatus, tervitus, Kristuse evangeeliumi sõnastamine kirja peateemana;
- 1:18–2:20 Jumala õigus ja inimeste süü;
- 2:21–7:25 õigeksmõistmine usu läbi, lunastus ja lepitus Kristuses;
- 8:1–39 elu Kristuses ja Tema Vaimus;
- 9:1–11:36 Iisrael ja paganad;
- 12:1–15:13 lunastatute uus elu Kristuses;
- 15:14–16:27 kokkuvõte, lõpusõnad, tervitused, lõpuülistus.

Kiri roomlastele ei ole Pauluse esimene kiri, kuid on oma kaalukuse tõttu paigutatud tema kirjade hulgas alati esimesele kohale. Rooma kirja keskse sõnumi võib võtta kokku sõnadega: «Sest Jumal on kõik inimesed kinni pannud sõnakuulmatuse alla, et kõikide peale halastada.» (Rm 11:32)

Keelelisi märkuseid

Seepärast siis – διὰ τοῦτο – salmi algusõnad viitavad kas eelnevalt öeldule – «seetõttu» – või järgnevalt öeldavale – «selleks siis, et».

On pärijaks saamine – originaaltekstis need sõnad puuduvad³, tegemist on tõlkija lisandusega parema arusaadavuse huvides, kuna siin jätkatakse Rm 14:14 mõtet, mille hetkeks katkestab Rm 14:15.⁴ Samas pole kindel, kas Paulus peab silmas «pärijaks saamist» või «töotust» (mis sisuliselt tähistab muidugi ühte ja sama).

Usust – ἐκ πίστεως – sõna πίστις – «usk», «usaldus», «veendumus», ka «usaldusväärsus» – tuleneb verbist πείθω – «veenma», «veenduma», «veendunud olema», «usaldama», «usalduma», «kuulda võtma», «uskuma».

Et see oleks armust – ἵνα κατὰ χάριν – võiks tõlkida ka: «et vastavalt armule» või «et armu kohaselt» või «armu läbi». Sõna χάρις tähendab «arm», «armuand», «armu kingitus», «heldus», «heameel», «kiindumus», ka «tänu».

Töotus jääks kindlaks – εἰς τὸ εἶναι βεβαίαν τὴν ἐπαγγελίαν – sõnasõnalt: «töotuse kindel olemiseks». Sõna ἐπαγγελία – «töotus», «väljakuulutamine» – kaastähenduseks on kellegi sobivuse või valmisoleku kinnitamine või tunnustamine.

³ 1968. aasta piiblitõlkes: «on see».

⁴ «Sest kui need, kes on Seadusest, oleksid pärijad, siis oleks usk muutunud tühjaks ja töotus oleks tühistatud. Sest Seadus soetab viha, aga kus Seadust ei ole, seal ei ole ka üleastumist.» (Rm 4:14j) Siin on oluline tähele panna, et «üleastumine» ei ole Pauluse jaoks sama, mis «patt», s.t üleastumise puudumine ei tähenda patu puudumist (vrd Rm 2:12).

Soole – τῶ σπέρματι – sõna σπέρμα tähendab «seeme», ülekantult ka «järeltulija[d]». ⁵

Seadusest – ἐκ τοῦ νόμου – sõna νόμος tähendab «seadus», «korraldus», «asjakorraldus» ja tähistab siin eeskätt Moosese Seadust. ⁶

Aabrahami – Ἀβραάμ – nimi Ἀβραάμ tähendab «paljude [rahvaste] isa».

Olen...pannud – τέθεικά – sõna τίθημι tähendab «panema», «asetama», «seadma», «[kohale/ametisse] määrama».

Rahvaste – ἔθνων – sõna ἔθνος tuleneb tõenäoliselt sõnast ἔθω – «tava», «komme» – ja võib tähistada nii rahvahulka kui ka rahvast, rahvust, suguharu, samuti paganaid, paganarahvaid.

Jumala ees, keda ta on uskunud – κατέναντι οὗ ἐπίστευσεν θεοῦ – sõnasõnalt: «vastakuti Jumalaga, keda ta uskus». Sõna κατέναντι on tugevama tähendusega kui eestikeelne «ees», tähistades siin seismist kellegi endast oluliselt kõrgema ja autoriteetsema ees (nagu näiteks kohtualune kohtuniku, alam kuninga, sõdur väeülema ees). Ehk aitaks ka, kui tõlkida: «Jumala palge ees».

Kes teeb elavaks – τοῦ ζωοποιούντος – sõna ζωοποιέω – «elavaks tegema» – koosneb sõnadest ζῶον – «elusolend»⁷ – ja ποιέω – «tegema».

Surnud – τοὺς νεκροὺς – sõna νεκρός – «surnud», «surnu» – etümoloogia viitab väidetavalt kadumisele või hajumisele (haihtumisele).⁸

Aabraham – originaaltekstis ei ole siin mitte nimi, vaid asesõna ὅς – «kes».

Uskus, kui lootus näis lootusetu – παρ’ ἐλπίδα ἐπ’ ἐλπίδι ἐπίστευσεν – tegemist on sõnademänguga, mida võiks tõlkida näiteks: «uskus üle ootuste lootuses». ⁹ On ka võimalik, et Paulus peab silmas negatiivseid ootusi, s.t pigem kartust, millele Aabraham astus vastu inimlikult vaadates justkui alusetu (või koguni arutu) lootusega.

⁵ 1989. aasta Uues Testamendis: «seemnele».

⁶ 1968. aasta piiblitõlkes: «käsust».

⁷ Samast tüvest pärinev sõna ζῶν tähistab elu ja elus olemist pigem abstraktselt, erinevalt sõnast βίος, mis tähistab enamasti konkreetselt kellegi [elatud] elu (Uues Testamendis sageli ka elatist ja eluhüvesid). Niisiis on ζῶν «elu minus», βίος aga «minu elu».

⁸ Niisiis on Jumalal tõepoolest vägi teha elavaiks olendeiks need, keda õigupoolest nagu [enam] polegi, nagu väljendavad ka salmi lõpusõnad.

⁹ 1739. aasta Piiblis: «on lotusse wasto lotes uskunud»; 1968. aasta piiblitõlkes: «uskus üle lootuse lootuses».

Peab olema – ἔσται – originaali tuleviku ajavormi võiks tõlkida ka: «saab olema».

Ei jäänud...nõdraks – μὴ ἀσθενήσας – sõna ἀσθενέω tähendab «nõrk olema», «jõuetu olema», «[millekski] võimetu olema», «puuduses olema», ka «haige olema».

Pannes tähele – κατενόησεν – sõna κατανοέω tuleneb verbist νοέω ja tähendab «mõistusega tunnetama», «mõistma», «taipama», «mõtisklema», «tähelepanu osutama».

Elatanud – ἤδη νενεκρωμένον – sõnasõnalt: «juba surnud». Võiks tõlkida ka: «juba sama hästi kui surnud».

Ei kahelnud – οὐ διεκρίθη – sõna διακρίνω tähendab «vahet tegema», «eristama», «kahevahel olema», «kaksipidi mõtlema», «kõhkema», «kahtlema».¹⁰

Sai vägevaks – ἐνεδυναμώθη – sõna ἐνδυναμώω koosneb seesütlevast eessõnast ἐν ja verbist δυναμώω – «tugevaks tegema», «kinnitama». Sõna δυναμώω tuleneb sõnast δύναμις tähendab «vägi», «võim», «võime».¹¹

Ülistades – δοὺς δόξαν – õige oleks tõlkida sõnasõnalt: «andes au» või «andes austust».¹² Sõna δόξα tuleneb verbist δοκέω – «arvama», «mõtlemata», «[kellestki midagi] pidama» – ja tähendab eeskätt «arvamus», «hinnang», tähistades sellest tulenevalt ka kellegi väärrikust¹³, auväärust, hiilgust, sära, majesteetlikkust, aulisust.

Olles täiesti veendunud – πληροφορηθείς – sõna πληροφορέω koosneb omadussõnast πλήρης – «täis», «täielik», «täiuslik» – ja verbist φορέω – «kandma» – ning tähistab nii täielikku veendumust, milleski täiesti kindel olemist kui ka millegagi lõpuni minemist, millegi täideviimist.¹⁴

Vägev – δυνατός – võiks tõlkida ka: «võimeline».

Täitma – ποιῆσαι – sõnasõnalt: «tegema». Sõna ποιέω tähendab «tegema», «teostama», ka «looma».¹⁵

¹⁰ 1968. aasta piiblitõlkes: «ei mõelnud...kaksipidi».

¹¹ Muuhulgas tulenevad siit näiteks sõnad «dünamiit» ja «dünamo».

¹² 1739. aasta Piiblis: «andis Jummalale au»; 1968. aasta piiblitõlkes: «andes Jumalale austust».

¹³ Sarnaselt heebrea sõnale תִּבְרָךְ – «au», «auhiilgus» – ehk ka kaalukust.

¹⁴ 1968. aasta piiblitõlkes: «olles täiesti julge».

¹⁵ Muuhulgas on siit pärit ka sõna ποιήμα – «teos», «poeem» –, nt Ef 2:10: «Sest meie oleme Tema teos...», mida võiks tõlkida ka: «Meie oleme Tema loome...» või tõeliselt poeetiliselt: «Meie oleme Tema poeem...»

Arvestati – ἐλογίσθη – sõna λογίζομαι – «arvestama», «mõtlemine», «kaalutlema», «[millekski/kellekski] pidama» – tuleneb sõnast λόγος – «sõna», «kõne», «mõiste», ka «arusaam», «arvestus», «mõtisklus», «läbi- (või järele-) mõtlemine».

Õiguseks – εἰς δικαιοσύνην – Paulus kasutab sõna δικαιοσύνη – «õigus» – Rooma kirjas 36 korda. Õigus on mitte ainult juriidiline, vaid ka kõlbeline mõiste.

Sest me usume Temasse, kes – τοῖς πιστεύουσιν ἐπὶ – sõnasõnalt võiks tõlkida: «kes paneme oma usalduse/lootuse [Temale/sellele, kes]».¹⁶

Kes äratas...üles – τὸν ἐγείραντα – sõna ἐγείρω tähendab «üles tõstma», «üles äratama».

Issanda – τὸν κύριον – κύριος on Uues Testamendis enamasti Jumalale (ja Kristusele) reserveeritud tiitel, algses tähenduses «peremees», «omanik», «isand», «valitseja».

Jeesuse – Ἰησοῦν – nimi Ἰησοῦς tuleneb heebrea nimest יהושע ja tähendab «JHWH on pääste», «JHWH päästab».

Loovutati – παρεδόθη – sõna παραδίδωμι tähendab «üle andma», «[kellegi kätte] andma», «[kellegi meelevalda] loovutama», ka (negatiivses tähenduses) «ära andma».¹⁷

Üleastumiste – τὰ παραπτώματα – sõna παράπτωμα, mis tuleneb verbist παραπίπτω – sõnasõnalt: «kõrvale langema» – võiks pisut vanamoodsalt tõlkida ka «äralangemine».¹⁸

Õigekssaamise – τὴν δικαίωσιν – sõna δικαίωσις – «õigeks tunnistamine», «õigeks osutumine», «õigeks mõistmine» – kasutatakse Uues Testamendis veel ainult Rm 5:18.¹⁹

Sisuline analüüs

Apostel Paulus näitab Kirjas roomlastele väga selgelt, et Jumala ja Tema ees omatava (või mitte omatava) õiguse seisukohalt ei ole mingit vahet, kas tegemist on juutide või paganatega, vaid «kõik on pattu teinud ja ilma jäänud Jumala kirkusest ning mõistetakse õigeks Tema armust päris muidu, lunastuse kaudu, mis on Kristuses

¹⁶ Sõna πιστεύω tähendab nii «uskuma» kui «usaldama».

¹⁷ 1739. aasta Piiblis: «on ärraantud».

¹⁸ 1989. aasta Uues Testamendis veidi liiga nõrgalt: «vääratuste».

¹⁹ «Nõnda siis, nagu ühe üleastumise läbi tuli kõigile inimestele surmamõistmine, nii on ka selle ühe õigusteo läbi kõigile inimestele saanud õigekssaamine eluks.»

Jeesuses» (Rm 3:23j). Seda põhjanevat tõdemust kasutab Paulus kahesuunaliselt: ühelt poolt näitab ta seeläbi, et juutidel ei ole Jumala ees mingit suuremat õigust kui paganatel, teisalt aga rajab ta sellele kogu oma sõnumi inimese armust õigeksmõistmisest, mille osaliseks saavad kõik, kes usuvad Kristusesse ja Temas teostunud lunastusse.

Rooma kirja neljandas peatükis põhjendab ja näitlikustab Paulus seda sõnumit Aabrahamile antud töotuste ja tema usu varal, võttes aluseks Vana Testamendi tunnistuse, et Jumal «mõistis Aabrahami õigeks», s.t tegi ta oma töotuste vääriliseks täiesti kindlalt mitte Aabrahami tegude põhjal (Seaduse tegudest rääkimata, kuna kõik toimus sajandeid enne Moosest ja talle antud Seadust), vaid «Aabraham uskus Jumalat, ja see arvestati talle õiguseks» (Rm 4:3; 1Ms 15:6).

Aabraham oli sel hetkel veel ümber lõikamata. Ta polnud isegi veel Aabraham, s.t «paljude [rahvaste] isa», vaid pelgalt Abram – «ülev isa». Sellest jäeldab Paulus, et Aabrahamile antud töötused ei saa käia mitte ainult ümberlõigatute, vaid ka ümberlõikamatute kohta, kes olid töotuse andmise ajal veel n-ö Aabrahami niuetes. Kui Jumal mõistis Aabrahami õigeks juba ümberlõikamatuna, ei saa tema pärijaks olemise puhul olla tegemist üksnes ümberlõigatuile mõeldud privileegiga. Ja see tähendab, et nagu Aabraham, nii võivad ka kõik teised inimesed, sh paganad, saada õigeks samal viisil kui tema – veelgi enam: *ainult* samal viisil kui tema –, nimelt seeläbi, et nad usuvad töotustesse, mis Jumal on neile andnud, või õigemini Jumalasse, kes on need töötused andnud ja kes need töötused ka täidab.

Töötus, mida Paulus siin silmas peab, väljendub Aabrahami nimes: ta on «paljude» – Pauluse jaoks on see ilmselt sama, mis «kõikide» – rahvaste isa. Kõik need, kes on Aabrahami usust, s.t kes usuvad samal viisil, samasuguse jäägitu usaldusega Jumala suhtes, nagu Aabraham, on tema seeme ja ta pärijad – eeskätt sellesama jumaliku õiguse pärijad, mis nii Aabrahamile kui meile usu läbi osaks arvatakse (vrd Rm 4:22–24).

Töötust ei saagi muul viisil vastu võtta kui üksnes usu läbi, sest esiteks tähendaks töötusesse mitteuskumine sisuliselt nii töotuse kui selle andja tagasilükkamist, ja teiseks oleks siis, kui töotusest osasaamine tehtaks sõltuvaks millestki muust peale seda vastu võtva usu, tegemist olemusliku vastuoluga. Paulus selgitab seda järgmiselt: «Tegude tegijale ei arvestata palka mitte armust, vaid vastavalt võlale. Aga sellele, kes tegusid ei tee, vaid usub Temasse, kes teeb õigeks jumalakartmatu, arvestatakse õiguseks tema usk, nõnda nagu Taavet ütleb õndsas olevat inimese, kellele Jumal arvestab õigust tegudest sõltumatult.» (Rm 4:4–6)

Paulus kasutab võrdpildina seda, kuidas Jumal tegi Aabrahami ja tema naise Saara juba sama hästi kui surnud ihud vastu igasugust mõistlikku ootust veel üheksakümne- ja saja-aastaseltki viljakaks. Apostli jaoks on see samasugune ime nagu surnute ellu äratamine või kõige oleva loomine eimillestki: «[Jumal] teeb elavaks surnud ja kutsub

olematuid nagu olevaid.» (Rm 4:17) See näide aitab muuhulgas mõista, mida Paulus peab silmas õigeksmõistmise ja õigeks saamise all – tegemist ei ole mitte ainult juriidilise õigeksmõistuaktiga, vaid uue võimaluse, uue elu kinkimisega –, veelgi enam aga on siin tegemist viitega Jeesuse surmale ja ülestõusmisele ning seeläbi teostunud lunastusele ja meie usule sellesse.

Aabraham uskus, et Jumal võib «surnuist üles äratada» nii tema enda kui Saara «surnud ihu» – meie usume, et Jumal äratas surnuist üles Jeesuse, kes «loovutati meie üleastumiste pärast ja äratati üles meie õigekssaamise pärast» (Rm 4:25), ning et Ta tahab ja võib meidki koos Jeesusega uueks eluks üles äratada, kui oleme usu ja ristimise kaudu koos Temaga surnud ja maha maetud (vrd Rm 6:4).

Aabrahamile ja Saarale nende raugapõlves poega kinkides kinkis Jumal neile otsekui uue elu – see on tõsiasi, mida võivad kinnitada kõik, kellele on langenud õnn veel kõrgeski eas isaks või emaks saada. Aabrahami puhul oli muidugi tegemist millegi veelgi enamaga, kuna sellega kaasnes töötus kõigiks tulevasteks põlvedeks: «Vaata nüüd taeva poole ja loe tähti, kui sa suudad neid lugeda! Nõnda saab olema sinu sugu!» (1Ms 15:5), ning too tõeline Seeme, kelle tulemist Aabrahamist saadik põlvest põlve igatseti, on Kristus, kelles pärivad Aabrahamile töötatud õnnistuse kõik, kes Temasse usuvad (vrd Gl 3:16jj).

Aabraham «ei jäänud usus nõdraks» (Rm 4:19), ta ei kahelnud ega mõelnud kaksipidi, vaid «sai vägevaks usus» (Rm 4:20) ja oli «täiesti veendunud» – läks niiöelda lõpuni, pisut banaalselt väljendudes: täie panga peale (vt vastavat keelelist märkust) – oma usalduses Jumala vastu, kes «on vägev ka täitma seda, mida on töötanud» (Rm 4:21). See oli tõepoolest «lootus vastu igasugust lootust» (Rm 4:18 – vt vastavat keelelist märkust), mis Pauluse arvates näitab Aabrahami usu vägevust ja tegelikult ka usu tõelist olemust: usk peab olema vaba igasugusest «inimlikust teost», mille hulka antud kontekstis tuleks arvestada ka see, kui uskujal oleks uskumiseks mingisugunegi ratsionaalne põhjendus peale puhta (võiksime öelda isegi, et pimedada) usalduse selle vastu, kelle töötustele toetutakse. Tuleb rõhutada, et usu all ei mõisteta siin mitte intellektuaalset tõekspidamist, vaid jäägitut lapselikku usaldust.

Nagu Aabraham usaldas Jumalat «vastu igasugust lootust lootes» või «üle ootuste lootuses» ning kogu au üksnes Jumalale andes, nii usaldame meiegi Jumalat kui seda, kes on teinud midagi täiesti ootusevastast, äratades surnuist üles meie Issanda Jeesuse. Viimane tähendab ühtlasi Jeesuse tõesuse ja autoriteedi kinnitamist Jumala Pojana: «Ta on kõik veeretanud Issanda peale; see päästku Ta, kiskugu Ta välja hädast, sest Tal on ju Temast hea meel.» (Ps 22:9)²⁰

²⁰ Vrd ka Trk 2:18: «Sest kui see õige on Jumala poeg, küllap siis Jumal tema eest ka hoolitseb ja päästab vastaste käest.» ja Mt 27:43: «Ta on lootnud Jumala peale, eks Tema päästku Ta, kui Ta Teda tahab, Ta ju ütleb, et Ta on Jumala Poeg.»

Kristus anti ära, loovutati ja suri meie pattude pärast. Need olid meie (s.t kogu inimkonna) üleastumised pattulangusest saadik, mis said Kristuse surma põhjuseks. Jumala imelise tarkuse läbi on aga meie üleastumiste poolt põhjustatud Kristuse surm saanud ühtlasi surmaks neilesamadele üleastumistele, «sest seda, milleks Seadus oli võimetu, kuna see oli jõuetu inimloomuse tõttu, on teinud Jumal, kes mõistis patu inimeses surma, läkitades oma Poja patuse loomuse sarnasuses ja patu pärast» (Rm 8:3).

Surnuist üles tõustes on Kristus võitnud patu ja surma ning toonud meile uue elu Jumala õiguses. Samamoodi, nagu Aabrahami usk tegi nii tema kui ta naise Saara «sama hästi kui surnud» ihud viljakaks, teeb usk Jumalasse, kes on Jeesuse surnuist üles äratanud, meid mitte ainult nendeks, kes on Tema armu läbi õigeks *mõistetud*, vaid ka nendeks, kes on õigeks *saanud*, s.t kes kannavad uue elu vilja Kristuses: «Ta oli põlatud ja inimeste poolt hüljatud, valude mees ja haigustega tuttav, niisugune, kelle pealt silmad ära pööratakse: Ta oli põlatud ja me ei hoolinud Temast. Ent tõeliselt võttis Ta enese peale meie haigused ja kandis meie valusid. Meie aga pidasime Teda vigaseks, Jumalast nuhelduks ja vaevatuks. Ent Teda haavati meie üleastumiste pärast, löödi meie süütegude tõttu. Karistus oli Tema peal, et meil oleks rahu, ja Tema vermete läbi on meile tervis tulnud. Me kõik eksisime nagu lambad, igaüks meist pöördus oma teed, aga Issand laskis meie kõigi süüteod tulla Tema peale. Pärast oma hingevaeva saab Ta näha valgust ja rahuldust tunda; oma tarkusega teeb mu õiglane sulane paljusid õigeks, sest Ta kannab nende patusüüd.» (Js 53:3–6.11)

See, et Jeesus «äratati üles meie õigekssaamise pärast», ei tähenda mitte ainult seda, et Jumal ei arvesta meile enam meie süüd, vaid on selle andeks andnud ja meid sellest lahti mõistnud, vaid see tähendab ka, et Ta on andnud meile võimaluse uueks, tõeliseks eluks, kusjuures nüüd on meil palju suurem lootus ja usukindlus kui varem meile antud veelgi suuremate töötuste suhtes: «Et me nüüd oleme saanud õigeks usust, siis on meil rahu Jumalaga meie Issanda Jeesuse Kristuse läbi, kelle läbi me oleme usus saanud ligipääsu ka sellele armule, milles me seisame, ja me kiitleme oma lootusest Jumalalt saadavale kirkusele. Sest kui me juba vaenlastena saime lepituse Jumalaga Tema Poja surma läbi, kui palju kindlamini meid päästetakse Tema elu läbi nüüd, kui me oleme juba lepitatud.» (Rm 5:1j.10)

Aabrahamile antud töötused ja nende ülirikkalik täitmine näitavad, et Jumal tahab ja võib kinkida õiguse ja uue elu absoluutselt kõigile; mitte ainult juutidele, vaid ka paganaile – Paulusele endalegi mitte võõra irooniaga võiksime ütelda, et mitte ainult neile, kes teevad pattu Seaduse järgi, vaid ka neile, kes saavad sellega hakkama ilma Seaduseta (vrd Rm 2:12). Ainus kriteerium sellest töötusest osasaamiseks on usk, s.t Jumala poolt pakutava usaldav vastuvõtmine. Paulus ei pea usku mingil juhul inimese «teoks» – pigem on tegemist alandliku ja lapseliku Jumala ette kummardumisega, mis loodab isegi siis, kui asi näib olevat täiesti lootusetu.

Jutluseks

Nelipühale järgneva kahekümnenda pühapäeva teemaks on EELK Kirikukäsiraamatu järgi «Usk ja uskmatuse». Pühapäeva sissejuhatuses öeldakse: «Usk tunneb Jeesuses ära Jumala Poja, kellel on vägi teha Jumala tegusid. Jeesuse eluajal kahtlesid paljud Temas või panid Teda pahaks, eitades Tema jumalikkust ja pidasid Teda rahva ülesässitajaks. Usk ja uskmatuse võitlevad teineteisega ka iga kristlase südames. Seepärast tuleb Jeesuse järgijal uurida oma usu aluseid.»

Kirikukäsiraamatu lugemiskava järgi on pühapäeva esimese lugemisaasta Vana Testamendi lugemiseks (1Ms 15:1–6) Jumala tõotus Aabrahamile, et tal saab olema sama rohkearvuliselt järeltulijaid nagu on tähti taevas, ning kinnitus, et Aabraham seepeale «uskus Issandat ning see arvati temale õiguseks». Suurel määral just sellele kirjakohtale on rajatud apostel Pauluse argumentatsioon esimese lugemisaasta Epistlis.

Esimese lugemisaasta Evangeeliumiks (Mk 2:1–12) on lugu läbi katuse Jeesuse ette lastud halvatu tervendamise, kusjuures tervendamisele eelnes halvatu pattude andeksandmine. Viimane tekitas pahameelt juuresviibinud kirjatundjates, kellele Jeesus vastas kinnitusega, et Temal kui Inimese Pojal on tõepoolest meelevald patte andeks anda.

Vana Testamendi lugemise sidumine Epistliga on äärmiselt lihtne, tulenedes otseselt Epistlist endast, mis kõneleb nii Aabrahamile antud tõotusest kui tema usuvastusest sellele. Ka Evangeeliumis nimetatakse usku, ent mitte Jeesuse poolt tervendatud halvatu, vaid tolle Jeesuse juurde toonute oma. Siit on võimalik luua seos apostel Pauluse sõnadega sellest, et Aabrahami usku ei arvestatud õiguseks mitte ainult talle endale, vaid ka meile, kes me «usume Temasse, kes äratas surnuist üles meie Issanda Jeesuse» (Rm 4:23j).

Niisiis oleksid halvatu Jeesuse juurde tulnud neli meest võrreldavad Aabrahamiga, kes nagu temagi «loodavad vastu lootust» ja teevad inimlikult võttes isegi midagi meeletut (võtavad lahti katuse ja lasevad halvatu sealt alla) ning kelle usk toob uue elu sellele, kellel endal pole võimalik teha vähimatki enda aitamiseks, vaid kes saab tervenemise ja pattude andeksandmise võtta vastu üksnes täieliku armuannina.

Jutluse võib ehitada üles näiteks järgmiste punktidenä:

1. «Kõik on pattu teinud ja ilma jäänud Jumala kirkusest ning mõistetakse õigeks Tema armust päris muidu, lunastuse kaudu, mis on Kristuses Jeesuses.» (Rm 3:23j) See on tõdemus, millel rajaneb kogu Rooma kiri: ei ole vahet, kas tegemist on juutide või paganatega, ümberlõigatute või ümberlõikamatutega, nendega seal kaks tuhat aastat tagasi või meiega praegu. Me kõik elame – ja võime ka edaspidi elada –

üksnes Jumala armust. Nii on see alati olnud. Nii oli see ka aastatuhandeid varem, Aabrahami päevil: temagi pidi mõistma (ja mõistis väga hästi), et temast endast ei ole midagi, vaid kõik, mis tal on ning mida ta võib oodata ja loota, on Jumalalt.

2. Pauluse jaoks on Aabrahami juures kõige olulisem tema usk. Usk, mis ei seisne mitte mingites intellektuaalsetes tõekspidamistes, vaid eeskätt siiras, lausa lapselikus (inimlikult võttes isegi mõistetamatus, koguni pimedas), jäägitus usalduses Jumala vastu. Teadmises, et Jumalal on meelevald teha kõike, mida Ta tahab ja mida Ta on töötanud – isegi siis, kui see oleks vastuolus igasuguste inimlike ootuste ja lootustega. Jumalal on meelevald isegi surnuid elavaks teha, nagu Tal on ka meelevald luua kõik olev eimillestki. Jumal tegi Aabrahami ja tema naise Saara sama hästi kui surnud ihud taas viljakaks ning kinkis neile loendamatul hulgal järeltulijaid – Aabrahami osaks jäi see kõik vaid usus omaks ja vastu võtta.
3. Aga selles kõiges on peidus midagi palju enamat: Aabraham on nii meie usu eeskuju kui see, kelle soo hulka, s.t kellele antud töötuste pärijaiks saavad kõik need, kes nagu tema usuvad surnuid elavaks tegevasse – ja konkreetselt: Jeesuse surnuist üles äratanud – Jumalasse. Seesama Jeesus ise on «Aabrahami Seeme», kelles on täidetud Aabrahamile antud töötused (vrd Gl 3:16jj). Temas oleme meiegi «Aabrahami sugu ja pärijad töötuse järgi» (Gl 3:29). Nagu Jumal arvestas Aabrahami usu talle õiguseks, nii on Ta teinud meidki usu läbi õigeks Jeesuses Kristuses, kes loovutati ja suri meie üleastumiste pärast. Ja nagu Ta tegi elavaks ja viljakaks Aabrahami ja Saara elatanud ihud, nii teeb Ta meid, kes usume Jeesusesse, Tema ülestõusmise läbi õigeks, kinkides meile nii uue elu alguse siin kui igavese elu taevases kirkuses. Kõige selle juures ei tohi me unustada, kogu au kuulub Jumalale: meie ei saa «teha» muud, kui üksnes Tema armu rikkused lapselikus usalduses vastu võtta.